

Справа «Мамер проти Франції» ("Mamere v. France")

У рішенні, ухваленому 7 листопада 2006 року у справі «Мамер проти Франції», Суд постановив, що

- було порушено ст. 10 Конвенції.

З огляду на те, що заявник не клопотав про отримання справедливої компенсації відповідно до ст. 41 Конвенції, Суд не призначив йому грошового відшкодування.

Обставини справи

Заявник Ноель Мамер є громадянином Франції, народився 1948 року і мешкає в Парижі.

Він є провідним діячем екологічної партії "Les Verts" («Зелені»), членом парламенту та мером м. Беглс. Раніше (від 1977 до 1992 року) заявник працював журналістом – диктором на державному телеканалі.

У жовтні 1999 року заявник взяв участь у телевізійній програмі Тьєрі Ардіссона «Кожен говорить про це». Один з гостей згадав про Чорнобильську аварію. Він, зокрема, розповідав про ті емоції, що відчував, читаючи книгу, присвячену жертвам трагедії. У відповідь на це заявник згадав про п. Пеллеріна – керівника Центральної служби захисту населення від іонізуючої радіації. Пан Мамер говорив про Пеллеріна як про темну, нечесну особу. Заявник, зокрема, сказав, що «Пеллерін продовжував переконувати нас, що Франція є міцним оплотом і чорнобильська хмара не перетне її кордонів».

Незабаром після передачі п. Пеллерін звернувся з позовом про наклеп проти заявника, національного телевізійного каналу "France 2" та випускового редактора п. Марка Тессієра. Позов було подано у кримінальний суд м. Парижа. Позивач стверджував про злочинне

порушення вимог Закону «Про свободу преси», зокрема, про вчинення наклепу проти державного службовця.

За підсумками розгляду справи суд визнав заявника та п. Тессієра винними і призначив кожному окремо сплатити штраф у розмірі 10000 франків (майже 1525 євро). Апеляційний суд підтримав цей обвинувальний вирок. Апеляційний суд відзначив, зокрема, що коментарі заявника були наклепницькими, оскільки вони принижували «честь і репутацію» п. Пеллеріна. Апеляційний суд негативно оцінив, власне, такі висловлювання заявника: «Пеллерін умисно та зі знанням справи (адже він був спеціалістом з питань радіоактивного впливу) неодноразово надавав громадськості помилкову чи неправдиву інформацію про Чорнобильську катастрофу, яка безумовно становила ризик для населення Франції». Апеляційний суд відзначив, що заявник не діяв з добрими намірами, тому що тон його зауважень не був стриманим. Адже заявник безапеляційно, категорично наполягав на тому, що п. Пеллерін або безупинно умисно брехав, хоча й був добре обізнаний з фактами, або спотворював правду. Суд також зауважив, що заявник відверто негативно змальовував п. Пеллеріна, зокрема вживаючи висловлювання “темна особа” і вказуючи на «зоряну хворобу» позивача.

У жовтні 2002 року касаційний суд відмовив заявнику, п. Тессієру та каналу “France 2” у задоволенні їх скарги.

У травні 2006 року проти п. Пеллеріна було порушено кримінальну справу за обвинуваченням у навмисному обмані. Це було зроблено за заявою Комісії з досліджень та незалежного інформування про радіоактивний стан, Французької асоціації хворих з порушенням щитоподібної залози, а також конкретних осіб, котрі захворіли на рак щитоподібної залози. Зазначені особи стверджували, що офіційні органи навмисно повідомляли неправдиві дані, зокрема щодо рівня зараження

грунту, повітря та продуктів харчування внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Зміст рішення Суду

Заявник оскаржував своє засудження за співучасть у публічному наклепі державного службовця. Він вказував на порушення ст. 10 Конвенції.

Суд передусім зазначив, що засудження заявника за участь у наклепі було втручанням у його право на свободу вираження поглядів. Це втручання було вчинено на підставі Закону Італії від 29 липня 1881 року «Про свободу преси» (далі – Закон). Воно відповідало законній цілі, а саме: захисту інтересів інших осіб.

Суд далі вказав, що ця справа була такою, в якій свобода вираження поглядів потребувала особливого захисту, виходячи з вимог ст. 10 Конвенції. Передусім коментарі заявника стосувалися питання загального значення, а саме: захисту довкілля та охорони здоров'я населення. По-друге, він говорив як народний обранець, котрий спеціалізувався на екологічних проблемах. Отож, коментарі заявника можна розглядати як висловлювання політичного опонента.

Суд нагадав про певні права, що мають бути гарантовані особам, котрі притягаються до відповідальності за висловлювання стосовно справи загального значення. Ці особи можуть бути звільнені від відповідальності, якщо доведуть, що, даючи свої оцінки, вони діяли з добрими намірами або доведуть правдивість своїх тверджень про конкретні факти. У цьому випадку заявник висловив і оціночні міркування, і твердження про факти. Отож, заявнику слід було надати обидва способи захисту.

Суд зауважив, що закон позбавляв особу можливості доводити правдивість тверджень про факти, якщо відповідні події сталися понад 10 років тому. З одного боку, Суд розумів причини такого часового

обмеження. Однак, з іншого, Суд відзначив, що дебати стосовно історичних чи наукових подій після сливу тривалого часу відтоді, як вони трапились, можуть надати нову інформацію, що допоможе людям краще зрозуміти ці події.

Суд не переконала позиція апеляційного суду, на думку якого заявник не діяв з добрими намірами. Адже апеляційний суд дійшов такого висновку, виходячи лише з «нестримного тону» висловлювань заявника. Суд нагадав свій попередній висновок про те, що особи, котрі беруть участь у публічних дебатах стосовно справи загального значення мають право на нестримні (до певної міри) висловлювання. Суд визнав, що висловлювання п. Мамера були, вочевидь, саркастичними. Однак, на думку Суду, заявник не переступив допустимих меж перебільшення чи провокації, і його слова не були демонстративно образливими.

Суд також взяв до уваги той факт, що критика заявника була спрямована проти державного службовця. Однак на той час, коли заявник висловлював свою позицію, п. Пеллерін був на пенсії, і вже не існувало Центральної служби захисту населення від іонізуючої радіації (далі – Служба) (її було замінено іншим органом). Втім, Суд відзначив, що питання про особисту та «інституційну» участь п. Пеллеріна було предметом загальних дебатів. Передусім говорили про можливість п. Пеллеріна, як керівника Служби, вживати конкретних заходів, а також про його інтерв'ю щодо рівня радіактивного забруднення на території Франції (в яких п. Пеллерін стверджував про відсутність забруднення).

Суд, даючи свою оцінку, передусім взяв до уваги важливість публічних дебатів щодо питань загального значення, зокрема щодо екологічного стану країни, як у цій справі. Суд дійшов висновку, що засудження заявника за його висловлювання щодо важливого питання загального значення не можна назвати пропорційним, а відтак

«необхідним у демократичному суспільстві». Тому Суд постановив, що мало місце порушення ст. 10 Конвенції.